

פרק שישי - כיצד מברכין

ברכות דף לה

בדף זה יש 7 סוגיות, 101 נושאים.

א) ברכת הפירות:

מברכים על:

[1] פירות האילן - בורא פרי העץ.
יין - בורא פרי הגפן.

[2] פירות הארץ - בורא פרי האדמה.
פת - המוציא לחם מן הארץ.

[3] ירקות: (כרוב, חסה וכדו' - שאוכלים את עליהם הירוקים)
לת"ק - בורא פרי האדמה.
לרי יהודה - בורא מיני דשאים.
[כי הוא מצריך ברכה נפרדת על כל סוג של פירות האדמה].

[4] זרעים: (חטה, קטניות וכדו' - שאוכלים את הזרע [הגרעין] ולא את העלים)
לת"ק - בורא פרי האדמה.
לרי יהודה - בורא מיני זרעים. (לז).

ב) מקור חיוב ברכות הנהנין:

סברה [דרבנן]: אסור לאדם ליהנות מהעולם הזה בלא ברכה.

(2) כרם / נטע רבעי (המשך למה שרצו ללמוד מ'קודש הילולים' שנאמר בכרם / נטע רבעי את ברכות הנהנין)
[1] י"א: (1) ר' עקיבא (2) רבי (3) ר' חייא / ר' שמעון ברבי - שחייבים רק ב'כרם' רבעי.
הדבר נלמד:

א) לר' עקיבא - מ'קודש הילולים', שחייבים רק על דבר שמהללים עליו. ואין אומרים שירה אלא על היין. [ותאמר להם הגפן - החדלתי את תירושי המשמח 'אלקים' ואנשים].
ב) לרבי - מגזירה שוה 'תבואתו' - 'תבואת הכרם'.

[2] י"א: (ר' חייא / ר' שמעון ברבי) - שחייבים על כל 'נטעי רבעי'.¹

¹ אי אפשר ללמוד חיוב ברכות הנהנין מ'קודש הילולים' [שנאמר בכרם / נטע רבעי] - שחייבים 'הילולים' לפני ואחרי האכילה: כיון שהפסוק נצרך ללמוד:

ג) 4 מאמרים בענין 'כל הנהנה מהעוה"ז בלא ברכה מעל'.

[1] התקנה שלא יבא לידי מעילה - ללכת לכתחילה לחכם, שילמדנו ברכות.

[2] כל הנהנה מהעוה"ז בלא ברכה - כאילו הנהנה מקדשי שמים. [לה' הארץ ומלואה].

[3] 'השמים שמים לה"י' - קודם הברכה. ו'הארץ נתן לבני אדם' - אחרי הברכה.

[4] כל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה - כאילו גוזל: [1] להקב"ה. [2] לכנסת ישראל. (כי הפירות לוקין - כשחוטאים. רש"י). (לה:)
נלמד מ: [1] 'גוזל אביו' [הלא הוא אביך קנך]. [2] 'ואמו' [שמע בני מוסר אביך - ואל תטוש תורת אמך].

[3] כשאדם מיקל בברכות - רואים האחרים ולמדים ממנו, ולכן 'חבר הוא לאיש משחית' - ירבעם בן נבט שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים.

ד) 'אספת דגנך' / 'ולקחתי דגני' (המשך 4מ מאמרים הקודמים, שלפני הברכה שייך לה')

שמחוץ לירושלים צריך לחלל את כרם / נטע רבעי. [ה'ילולים' מלשון 'חילולים'].

אך עדיין ממה שנכתב 'הילולים' בלשון רבים - יכלו ללמוד שצריך לברך אחרי האכילה [כברכת המזון]. ונלמד בק"ו - על לפני האכילה שהוא רעב.

דחו זאת לפי 3 השיטות:

[1] לר' עקיבא: הלומד מ'הילולים' שחייבים רק על 'כרם' רבעי - פשוט שאי אפשר ללמוד מ'הילולים' גם חיוב ברכה.

[2] לרבי - הלומד 'כרם' רבעי מגזירה שוה 'תבואתו' - 'תבואת הכרם'. [ולא מ'הילולים']:
א) אם 'ואכלת ושבעת וברכת' נאמר רק על תבואה [תאכל בה לחם]:
יכולים ללמוד מצד השוה של כרם ותבואה - רק דברים שאפשר להקריבם על המזבח. [זית].

ב) גם אם 'ואכלת ושבעת וברכת' נאמר על כל שבעת המינים [ארץ חטה ושעורה וגו']:
עדיין אי אפשר ללמוד מהם על שאר הפירות - כי רק שבעת המינים חייבים בביכורים.

[3] לדעה שחייבים 'נטע' רבעי - עדיין אי אפשר ללמוד מ'הילולים' על דברים שאינם בני נטיעה. [כבשר, ביצים ודגים].

על יין מברכים - בורא פרי הגפן. [כי מעט יין
'סועדי את הלב].
על שמן זית - בורא פרי העץ. [כי הוא רק
'זן את הלב].

2) 4 דרגות במידת ה'מזון' של דברים.

[1 א] לחם ב) מעט יין - 'סועדים את הלב.
[יין - 1] 'ישמח לבב אנוש'. [2 'לבב אנוש
יסעד'.
לחם - רק 'לבב אנוש יסעדי'.
הסיבה שלא מברכים על יין ברכת המזון -
כי לא קובעים עליו סעודה.
[אם א' קובע - בטלה דעתו אצל כל אדם].

[אבל הרבה יין - מעורר את התיאבון. כמו
שרבא שתה יין כל ערב פסח, כדי שיאכל
מצה לתיאבון].

[2 חמשת מיני דגן - נחשבים 'מזון'.
ומברכים עליהם 'בורא מיני מזונות'.
[הנודר מ'מזון' - אסור רק בהם].

[3 שמן זית ושאר דברים - 'זנים את האדם.

[4 מלח ומי מלח - אינם זנים כלל.
[הנודר 'מן הזן' - אסור בכל הדברים, ומותר
במלח ומי מלח].

ז) הברכה על שמן זית:

[1 כששותה שמן לבד - אינו מברך כלל.
[כי שתייתו מזיקה, ואינה נחשבת אכילה -
ובברכה כתוב 'ואכלת']].

[2 כשהשמן: א) מלפת את הפת. ב) מעורב
באניגרון - מברך רק על העיקר ופותר את
הטפל. (לו).

[3 כשמערב הרבה שמן באניגרון, כיון
שחושש בגרונו - מברך בורא פרי העץ.

2) השותה / סך שמן זית של הקדש:

השותה: משלם קרן - ופטור מחומש.
[דינו כמזיק - ולא כאוכל.
כי שתייתו מזיקה, ואינה נחשבת לאכילה].

הסך: משלם קרן וחומש. [כי סיכה נחשבת
כאכילה].

כשישראל עושין רצונו של מקום - 'ואספת
דגנד'.
כשאינן עושין רצונו של מקום - 'ולקחתי
דגני'. [שה' נוטל הדגן - ומראה להם שהוא
שלו].

2) 'ואספת דגנד' / 'לא ימוש ספר התורה'

לרי ישמעאל: 'ואספת דגנד' - מלמד על 'לא
ימוש ספר התורה הזה מפיך' שאין הדברים
כתבם, אלא הנהג בהם מנהג דרך ארץ.

לרשב"י: כשישראל עושים רצונו של מקום
- מלאכתן נעשית ע"י אחרים. [ועמדו זרים
ורעו צאנכם וגו'].

כשאינן עושין רצונו של מקום - מלאכת
אחרים נעשית על ידם. [ועבדת את אויבך].

הרבה עשו כרי' ישמעאל - ועלתה בידם.
כרשב"י - ולא עלתה בידם.

רבא ביקש לתלמידיו: שלא יראו לפניו בימי
ניסן (ימי הקציר) ותשרי (דריכת הגיתות והבדים) -
כדי שלא יטרדו במזונותיהם כל השנה.

ה) 2 מאמרים בענין דורות ראשונים /

אחרונים (המשך מההתעסקות בפרנסה רק בימי
ניסן ותשרי)

[1 (רבה בר בר חנה א"ר יוחנן בשם ר"י בר אלעאי)
דורות הראשונים: עשו תורתם קבע
ומלאכתם עראי - זו וזו נתקיימה בידם.
דורות האחרונים: עשו מלאכתם קבע
ותורתם עראי - זו וזו לא נתקיימה בידם.

[2 דורות הראשונים: הכניסו פירותיהם
דרך טרקסמון [שער הבית] - כדי לחייבן
במעשר.

דורות האחרונים: מכניסים פירותיהם דרך
גגות / (חצרות) / קרפיפות - כדי לפטרם מן
המעשר.
[כי מתחייבים במעשר:

לרי ינאי - רק כשרואה פני הבית. ('בערתי
הקודש מן הבית').
לרי יוחנן - גם כשרואה פני חצר. ('ואכלו
בשעריך ושבעו')].

ז) ההבדל בין יין לשמן זית

ברכות דף לו

בדף זה יש 8 סוגיות, ו18 נושאים.

(א) ברכה על דבר שנשתנה:

1) קמח שעורין:

שהכל. [כי נשתנה, והוא גם דבר גרוע].
[אפילו שקשה לתולעים - מברכים עליו, כי
נהנה ממנו].

2) קמח חיטין:

לרי יהודה - בורא פרי האדמה.
לשמואל - שהכל. [כי נשתנה, ואינו עומד
לקמח - אלא לפת].

3) שמן זית:

העץ. [כי הפרי נזרע לכך].

(ב) ברכה על דבר שסופו להקשות:

1) צנון:

האדמה. [כי נוטעים אותו על דעת לאכלו
רד].

2) קורא של דקל:

לרי יהודה - האדמה.
לשמואל - שהכל. [כי אין נוטעים אותו על
דעת לאכלו רד, כי מקלקל הענפים]. והלכה
כמותו.

3) עלים ותמרות של צלף:

האדמה. [כי נוטעים גם על דעת לאכול
אותם].

(ג) פרי / קליפה / עלים / תמרות

שבעלי הצלף:

1) פרי הצלף: (אביונות)

לבית הלל - ודאי הוא פרי העץ.
1] לא הוי כלאים בכרם.
2] חייב בערלה.
3] ברכתו - העץ.

לבית שמאי - ספק פרי העץ / אדמה.
ומחמירים בו.
בכלאים - יש בו כלאים בכרם. [כירק].

בערלה:

בארץ ישראל - חייב. [כעץ].

בחוף לארץ - פטור. [דספק דרבנן לקולא].

ואין הלכה כמותם כלל. [דבית שמאי
במקום בית הלל - אינה משנה].

2) קליפת הצלף: (קפריסין)

1] לרי אליעזר (וברייתא): הוי פרי, וחייב: 1)
במעשר. 2) בערלה. 3) ברכתו - העץ.

2] לרי עקיבא: לא הוי פרי, ופטור: 1)
במעשר. 2) מערלה. 3) ברכתו - האדמה.

3] לרב (ומר בר רב אשי): בארץ ישראל - חייב
בערלה ובמעשר. [כי ספק דאורייתא
לחומרא].

בחוף לארץ פטור מערלה. [כי ספק דרבנן
לקולא]. [אין בחו"ל חיוב מעשר].¹

3) עלים / תמרות הגדלות בעלים:

ברכתם - האדמה. [כי אינם עיקר הפרי].

לענין מעשר וערלה:

תמרות:

לרי אליעזר: חייבים. [כי נקרא פרי. אפילו שאינו
עיקר הפרי].

לרי עקיבא: פטורים. [כי אינם פרי].

עלים:

פטורים. [כי אינם פרי].

(ד) ספק ערלה:

בארץ ישראל - אסור.

בסוריא - מותר. [כשהגוי לקט מעצמו].

בחוף לארץ - מותר לומר לגוי ללכת ללקוט
משדה שידוע שיש שם גם ערלה. ובלבד שלא
יראנו לוקט מהערלה.

(ה) שומר לפרי:

1) (א) נץ רימונים. (ב) מתחלי תמרים:

חייבים בערלה. [כי הפרי מת כשהם
ניטלים, והם שומר לפרי. יוערלתם ערלתו
יאתי פריו].²

2) קפריסין דצלף:

¹ בעל הלכות גדולות (מובא בסוגריים בגמרא) פסק כמר
בר רב אשי, שהקפריסין אינם פרי. 1] פטורים מערלה
בחוף לארץ. 2] ברכתם בורא פרי האדמה.
² נץ רימונים - נופל לפני לקיטה.
מתחלי תמרים - נופל לפני גמר בישולו.

לא הוי שומר לפרי. [כי הפרי לא מת
בנטילתם].

ז) מאיזה שלב נקרא פרי:

1) ענבים / זיתים / חרובים:

[לענין: 1] הפסד הפרי בשביעית. 'לאכלה'
ולא להפסד]. 2 [ערלה].

לבית שמאי: משויצאו פרי.
[וכן דעת ר' יוסי בענבים. [נקרא 'סמדר']].

לבית הלל:

ענבים - רק כשנהיה בוסר.

זיתים - רק כשיגדל הנץ סביב.

חרובין - רק כשיראו בהם כמין שרשרות.

2) שאר פירות

משויצאו פרי.

ז) גרגירי פלפל / זנגביל:

1) פלפל:

רטובים - נקראים פרי:

1] מברכים עליהם. (מחלוקת בהלכה - אם אדמה /
העץ).

2] האוכלם ביום הכיפורים - חייב.

3] אסור בערלה. [כי הוא עץ. 'ונטעתם כל עץ'
מאכלי - זה פלפל, שטעם עצו ופריו שוים].

(בא גם ללמד שאין ארץ ישראל חסרה כלום. 'לא תחסר
כל בה').

יבשים:

לר' ששת - מברכים עליהם שהכל. (כי נחשבים
פרי, אבל נשתנו לרעה).

לרבא - אינם נקראים פרי.

1] לא מברכים עליהם.

2] האוכלם ביום הכיפורים - פטור.

3] מותרים בערלה.

2) זנגביל:

רטובים:

1] האוכלם ביום כיפור - חייב.

2] ברכתו - האדמה.

יבשים:

לרבא: 1] ביום כיפור - פטור.

2] לא מברכים עליו.

3) תבשיל שיש בה גם זנגביל רטוב

:[המלתא]

אין בו משום:

1] בישולי נכרים. [כי נאכל גם חי].

2] גיעולי נכרים. (כי הבליעות אינם בני יומם בדרך
כלל, או כי מבשלים אותם בכלים נפרדים עקב
חריפותם).

ה) דייסא / חביץ קדירה:

דייסא - מזונות.

1] חביץ קדירה: [מאכל קפוי שנותן בה
קמח, דבש ושמן]

2] דייסא כעין חביץ קדירה: [שנעשית
מחטים שבורים המבושלים בדבש]

לר' יהודה - שהכל. [כי הדבש העיקר].

לר' כהנא - מזונות. [כי הסולת העיקר].

וכן אמר ר' יוסף על פי דברי רב ושמואל:

שכל 'שיש בו' מחמשת המינים - מברכים
עליו מזונות.

ברכות דף לז

בדף זה יש 10 סוגיות, ו15 נושאים.

א) אורז / דוחן

1) אורז: [נפת אורז]

יש בזה 2 שיטות:

לר' יוחנן בן נורי: דינו כחמשת מיני דגן.

[1] כשאוכל ממנו חמץ בפסח - חייב כרת.

[2] במצת אורז - יוצאים ידי חובה בפסח.

[3] מברכים עליו:

א) על תבשיל אורז:

בתחילה - מזונות.

בסוף - על המחיה.

ב) על פת אורז:

בתחילה - המוציא.

לאחריו - ברכת המזון.

[גם כשנתבשל - אם הפרוסות קיימות, ולא

נימוח].

לרבנן: אינו כחמשת מיני דגן.

על תבשיל אורז / פת אורז - מברכים:

בתחילה - מזונות. (כיון שמזין).

בסוף - בורא נפשות.

לרבנן גמליאל: על פת אורז מברך בסוף - על

המחיה. (לז:)

(לרב ושמואל: לא מברכים מזונות.

אבל הגמרא דחתה זאת מברייתא).

2) דוחן: [נפת דוחן]

לרב ושמואל:

בתחילה - לא מברכים עליו מזונות.

בסוף - מברכים בורא נפשות.

(ונחלקו הפוסקים אם הלכה כמותם, או שדוחן דינו

כאורז ומברכים עליו מזונות).

לרבנן גמליאל:

על פת דוחן - מברכים על המחיה. (לז:)

ב) ברכת מזונות על תבשיל [מעשה

קדירה] - הוא רק כשמחלקים הדגן /

האורז:

[1] לשנים. [חילקא].

[2] לשלשה. [טרגיס].

[3] לארבעה. [זריז].

[4] לחמשה. [ערסן].

(אבל כשהם שלימים - אינם נדבקים יחד, ואינם

נחשבים לתבשיל. רבינו יונה.

בהלכה כתוב מה הדין - כשהוריד את הקליפה, והם

נדבקים).

ג) המוסס חיטה / אורז:

לרבנן - מברך האדמה.

לר' יהודה - בורא מיני זרעים.

ד) פת דגן שבשלה:

לרבנן: כשהפרוסות קיימות - מברך

המוציא וברכת המזון.

כשאין הפרוסות קיימות - מברך מזונות ועל

המחיה.

(דין פת אורז - נכתב בסוגיא א')

לרבנן גמליאל: גם כשאין הפרוסות קיימות -

מברך המוציא וברכת המזון.

ה) ברכה אחרונה על 7 המינים / 5 מיני

דגן (שאינו פת):

לרבנן גמליאל: ברכת המזון.

לרבנן: על העץ / המחיה. (לז:)

ו) חביץ קדירה: (ריהטא) [מאכל קפוי

שנותן בה קמח, דבש ושמן]:

מברך - מזונות. [גם כשיש בו קצת קמח, כי

כל 'שיש בו' 5 מיני דגן - ברכתו מזונות].

ז) התיכות לחם שנתבשלו: (חביצא)

[1] לר' יוסף:

אם יש בהם כזית - מברך המוציא וברכת

המזון.

אם אין בהם כזית:

א) כשפררו את כל הלחם - מזונות ועל

המחיה.

ב) כשנשאר חלק מהלחם שאינו מפורר -

המוציא וברכת המזון. (כי נשאר על זה שם לחם).

[2] להלכה:

א) ר' ששת אומר: גם כשפררו הכל פחות

מכזית - המוציא וברכת המזון.

ב) רבא מוסיף: שזה רק כשנשאר עליו תואר

מראית הלחם.

[אם עשאה ערוכה וחתוכה בצורה נאה של ככרות - חייבת בחלה. (כי מעשיה מוכיחין עליה שעשאה ללחם, ולא לכותח)].

ח) דיני הקרבת מנחות (מוכיחים מזה את

ברכת המוציא על פתיתים)

1) שהחיינו / המוציא:

כשישראל נותן לכהן להקריב מנחות, אחרי שלא הביא ימים רבים - מברך שהחיינו.

כשהכהן אוכל - מברך המוציא.

2) גודל הפתיתים במנחת מחבת / מרחשת:

א) לרבנן - כזית.

ב) לתנא דבי ר' ישמעאל - מפררן עד שמחזירן להיות סולת.

3) ליקט ממנו כזית ואכלן בפסח:

אם אכלו בכדי אכילת פרס:

בחמץ - ענוש כרת.

במצה - יוצא ידי חובתו. (מר בר רב אשי)

ט) מים וקמח שמבשלים בתוך הלל

שעושים במירה: (טרזקנין, כובא

דארעא)

1) לענין חלה:

לגמרא - חייבים.

לר' יוחנן - פטורים.

2) לענין ברכה: (לח.)

לר' יוסף: מזונות. [כי אינו לחם].

מר זוטרא: קבע סעודתו עליו - ובירך המוציא וברכת המזון.

3) לענין מצה: (לח.)

כשעשה ממנו מצה - יוצא בו ידי חובתו. [כי הוא 'לחם עוני']. (אפילו שאוכלים אותו לפעמים לשם תענוג. / שאין בו צורת לחם).

י) 3 פירושים ב'טריטא' - הפטורה

מחלה:

[1] נותנים קמח ומים בכלי, ושופכים על הכירה כשהיא מוסקת. [גביל מרתח].

[2] בצק שאופין בשפוד, ומושחים אותו תמיד בשמן / מי ביצים ושמן. [נהמא דהנדקא].

[3] לחם העשוי לכותח - שאין אופים אותו בתנור, אלא בחמה.

ברכות דף מא

בדף זה יש 2 סוגיות, 111 נושאים.

ממשנה ג: (מ:)

(א) ברכה על 7 המינים / חביב:

לרי יהודה - מברך על 7 המינים.

לחכמים - מברך על החביב.

(2) כשברכותיהם שוות:

[כגון זיתים ותפוחים]

ומברך העץ רק על פרי א' - ופוטר את השני:

בזה ודאי נחלקו ר' יהודה וחכמים - אם

מברך על 7 המינים או על החביב.

(3) כשאין ברכותיהם שוות:

[כגון צנון וזית]

מברך על שני הפירות:

על הזית - העץ.

על הצנון - האדמה.

[כי 'האדמה' פוטר רק בדיעבד - את פרי

העץ].

נחלקו אמוראים אם יש דין להקדים ברכה

של פרי אחד לפני השני:

א] י"א - שיכול להקדים מה שרוצה. (וכל דין

הקדימה - הוא רק כשמברך רק על מין א' ופוטר את

השני).

ב] י"א - שצריך להקדים ברכה על דבר א'

לפני הדבר השני.

וגם בזה נחלקו ר' יהודה וחכמים:

לרי יהודה - מקדים לברך על 7 המינים.

לחכמים - מקדים לברך על החביב.

(4) כשהצנון העיקר - והזית טפל:

[שבא רק להפיג את חריפות הצנון]

מברך רק על הצנון. [ופוטר את הזית הטפל].

(5) המוקדם בפסוק של 'ארץ חטה ושעורה'

וגו' - מוקדם לברכה:

לרי יוסף / ר' יצחק: צריך להקדים את

הברכה על מה שמוקדם יותר בפסוק. [כי

הפסוק בא להודיע את שבח פירות הארץ,

ומנאן כסדר חשיבותן].

לרי חנן: מה שמוקדם בפסוק אינו חשוב

יותר מהמאוחר. [כי הפסוק בא רק להודיע

את שבח הארץ, שיש בה פירות ששיעורי

התורה נתלים בה. כדלהלן].

(ר' יוסף מתרץ: שהשיעורים אינם מוזכרים

בפסוק, אלא הם הלכה למשה מסיני, ורק

הסמיכו זאת על הפסוק). (מא:)

(6) הסמוך יותר ל'ארץ' - קודם לברכה:

ר' המנונא בירך על תמר לפני רימון [אפילו

שרימון מוקדם יותר בפסוק], כי תמר יותר

סמוך ל'ארץ' השני. [ארץ זבת חלב ודבש].

(מא:)

(ר' חסדא אמר לו: מי יתן לנו רגלי ברזל - ונשמך ונלך

אחריך תמיד).

(7) שיעורים התלויים ב7 המינים:

[1] חיטה:

הנכנס לבית המנוגע:

א) אדם / בגדים [סנדלים / טבעות] שהוא

מחזיק בידיו - נטמאים מיד.

ב) בגדים שהוא לבוש בהם [סנדלים

שברגליו / טבעות שבידיו] - נטמאים רק אם

שהה בבית שיעור זמן של אכילת חצי ככר

חטה. [הנאכל בהסבה ובלפתן. (שאז נאכל

מהר)].

[2] שעורה:

עצם כשעורה - מטמא במגע ובמשא. [ואינו

מטמא באוהל].

[3] גפן:

רביעית יין - לנזיר.

[4] תאנה:

גרוגרת (תאנה יבשה) - להוצאת שבת.

[שהמוציא מאכל בשיעור גרוגרת - חייב].

[5] רימון:

כלי בעלי בתים שנקבו בשיעור של רמון -

אינם נחשבים לכלי, וטהורים.

[6] ארץ זית שמן:

ארץ שרוב שיעוריה - כזית. [לאכילת חלב /

דם / נותר / פיגול].

[7] דבש: [תמר]

האוכל כותבת הגסה [תמרה גדולה] ביום

הכיפורים - חייב.

2] בהלכה נפסק כביאור התוס' והרא"ש:

א) דברים שרגילים לאכלם בסעודה למזון ושובע (גם אם אינם ללפת הפת) - בשר / דגים / תבשילים - אינם טעונים ברכה. כי הם חלק עיקרי מהסעודה.

ב) דברים הבאים שלא למזון - כתאנים וענבים - אפילו הביאם בתוך הסעודה: טעונים ברכה רק לפנייהם - כי אינם עיקר הסעודה, אבל לא לאחריהם - כי נפטרים בברכת המזון.
והיינו שפוסק כרב הונא.

ג) דברים 'שאוכלים' לאחר הסעודה - כגון לאחר שנטלו מים אחרונים [יש כמה דעות מתי הוא סיום הסעודה]: טעונים ברכה לפנייהם ולאחרייהם - כי אינם נחשבים כלל לחלק מהסעודה.

3] פת הבאה בכיסנין:

גם לר' ששת אינו טעון ברכה לאחריו.

(לרש"י: אוכלים אותו אחרי ברכת המזון. ומברכים עליו רק בורא נפשות, כמו אורז שמברכים לפניו מזונות, ואחריו בורא נפשות.
והטעם - כי נותנים בהם הרבה תבלין, אגוזים ושקדים, ואוכלים מהם קצת. [דהיינו שלא אוכלים כזית דגן - בכדי אכילת פרס. אחרונים].
לתוס': רק כשאוכלים בתוך הסעודה, כי הוא דבר מועט וברכת המזון פוטרתו.)

4] יין אינו נפטר בברכת הפת:

כי בכמה מקרים מברכים עליו אף שאין רוצים לשתותו. [בקידוש / הבדלה / ברכת חתנים].

ב) דברים הטעונים ברכה לפנייהם /

אחרייהם בסעודה:

1] 3 שיטות בתאנים וענבים בתוך

הסעודה:

א] לר' הונא (ורב נחמן) - טעונים ברכה רק לפנייהם.

ב] לר' ששת - טעונים ברכה גם לאחריהם.

ג] לר' חייא - אינם טעונים ברכה כלל. [כי פת פוטרת - כל מיני מאכל. ויין פוטר - כל מיני משקים].

2] רב פפא פוסק להלכה:

א) דברים הבאים מחמת הסעודה - בתוך הסעודה: אין טעונים ברכה כלל. [כי הפת פוטרתם].

ב) דברים הבאים שלא מחמת הסעודה - בתוך הסעודה: טעונים ברכה רק לפנייהם.

ג) דברים הבאים לאחר הסעודה - טעונים ברכה לפנייהם ולאחרייהם.

בתאנים וענבים פוסק רב פפא: לרש"י - כרב ששת. [שמברכים לפנייהם ולאחרייהם, כי זה דברים 'הרגילים לבוא' לאחר הסעודה].
לתוס' הנפסק בשו"ע - כר' הונא. [שמברכים רק לפנייהם, כי הם דברים הבאים שלא מחמת הסעודה].

ביאור הדברים:

1] לרש"י:

א) דברים הבאים ללפת הפת - מזון / פירות - אינם טעונים ברכה, כי הם טפלים לפת.

ב) דברים הבאים למזון ושובע, ולא ללפת הפת - דייסא / כרוב ותרדין: טעונים ברכה רק לפנייהם - כי אינם טפלים לפת. ולא לאחריהם - כי הם 'מזון', ונפטרים בברכת המזון.

ג) דברים 'הרגילים לבוא' לאחר הסעודה - כתאנים וענבים - שאינם לא ללפת הפת ולא לשובע, אפילו הביאם בתוך הסעודה: טעונים ברכה לפנייהם ולאחרייהם - כי אינם טפלים לפת, וגם אינם 'מזון' שיפטרו בברכת המזון.
והיינו שפוסק כרב ששת.

ברכות דף מב

בדף זה יש 7 סוגיות, ו11 נושאים.

(א) 3 שיטות בפת הבאה בכיסנין:

[1] רב הונא: לא בירך המוציא וברכת המזון גם כשאכל הרבה. (13 ככרות, שכל 3 ככרות היו קב).

[2] לר' נחמן ור' יהודה: כשאחרים קובעים סעודה עליו - (1 צריך לברך. 2) מערבים עירובי חצירות.

[3] לר' מונא בשם רבי יהודה: מברכים המוציא. (יש שאמרו בשם שמואל - שהלכה כמותו. ור' יהודה אמר בשמו - שאין הלכה כמותו).

(ב) 4 שיטות מתי נחשב סיום הסעודה:

[1] ואסור לאכול עד שיברך ברכת המזון ויברך שוב - כי הסיח דעתו מברכה הראשונה ומהסעודה.

[1] בבית ר' הונא בריה דר' נתן סברו: אחרי שגמרו הסעודה.

[2] לרב פפא (רבא, ר' זירא): רק כשמסלקים את השולחן.

[3] כשאכלו על שולחן ריש גלותא וסילקו השולחן: רבא: אכל - כי דעתם שאם ישלחו להם מנות יאכלו. ר' זירא: לא אכל.

[3] הרגיל [לסוך ידיו אחר הסעודה] בשמן - שמן מעכבו. (רב, ר' כהנא).

[4] להלכה: רק כשנטל מים אחרונים.

(2) 4 תכיפות הם:

[1] תיכף לסמיכה - שחיטה.

[2] תיכף לגאולה - תפילה.

[3] תיכף לנטילת ידים [אחרונים] - ברכה.

[4] תיכף לתלמידי חכמים - ברכה. (א) יויברכני ה' בגלגל'. (ב) יויברך ה' את בית המצרי בגלגל יוסף.

משנה ז: (מב. - מג):

במשנה זו יש 5 סוגיות, ו11 נושאים.

(א) בריך על היין / הפרפרת שלפני המזון:

פטר את היין / הפרפרת שלאחר המזון.

(2) היין פוטר - רק ב3 אופנים:

(א) בשבתות וימים טובים.

(ב) כשיוצא מבית המרחץ.

(ג) בשעת הקזת דם.

כי אז הדרך לשתות אחר המזון.

אבל בשאר ימות השנה - מברך על כל כוס וכוס.

אביי בירך גם ביום טוב על כל כוס - כי לא היה רגיל לשתות.

(3) בריך על היין שבתוך המזון:

[א] לרב (ור' נחמן): פוטר את היין שלאחר המזון. [כי הוא כמו היין שלפני המזון].¹

[ב] לר' כהנא (ור' ששת, ר' הונא, ר' יהודה וכל תלמידי רב): אינו פוטר. [כי בתוך המזון שותים רק מעט כדי לשרות את האוכל, ולאחר המזון שותים הרבה לשם שתיה].

(ב) בריך על הפת:

פטר את הפרפרת. [וודאי פטר מעשה קדירה (שהוא ממש מזון)].

יתכן שלבית שמאי: לא פטר אפילו מעשה קדירה. [וודאי לא פטר פרפרת].

ברך על הפרפרת:

לא פטר את הפת. [אבל פטר מעשה קדירה].

יתכן שלבית שמאי: לא פטר מעשה קדירה.

(ג) היו יושבים:

כל אחד מברך לעצמו. (דאין קביעות סעודה בלא הסבה).

הסבו:

אחד מברך לכולם.

¹ ר' נחמן מפרש את המשנה: אם לא בא להם יין בתוך המזון - אלא לאחר המזון: אחד מברך לכולם.

(2) אם קבעו בדיבור - שילכו לאכול במקום פלוני:

אחד מברך לכולם - גם אם לא הסבו.²

(3) 3 השיטות מה הדין בין - כשהסבו / לא הסבו:

מובא בגמ' דף מג.

(ד) בא להם יין בתוך המזון: (מב:)
כל אחד ואחד מברך לעצמו. [כי אין בית הבלעה פנוי - ואין לב המסובין אל המברך. (מג.)].

אחר המזון:

אחד מברך לכולם.

(ה) המברך על היין לאחר המזון - הוא מברך על המוגמר:

אפילו שמביאין את המוגמר רק לאחר הסעודה.
ואפילו אם יש א' שעדיף ממנו. (כי הוא התחיל בברכות הנהנין שלאחר המזון). (מג.)

(2) מאימתי מברכים על המוגמר:

(3) איזה ברכה מברכים על המוגמר:

מובא בגמ' דף מג.

² כשתלמידי רב חזרו מללוות את מיטתו, נסתפק להם מה הדין כשקבעו בדיבור שיאכלו על נהר דנק. החזיר ר' אדא בר אבהה את קרעו לאחוריו, וקרע שוב להראות אבל שאינם יודעים להורות. עד שלמדו מסבא אחד, שבקביעות בדיבור לא צריכים להסב.

ברכות דף מג

בדף זה יש 8 סוגיות, ו17 נושאים.

(א) 3 שיטות מה הדין ביין - בהסבו / לא הסבו:

[1] ללשון א' ברב: יין אינו צריך הסבה. [ואחד מברך לכולם]. (כי ביין לא נהגו להסב, ונהיה קביעות גם בלי הסבה).

[2] לר' יוחנן (ל2 הלשונות): גם ביין נהיה קביעות - רק עם הסבה. [כמו בפת].

[3] ללשון ב' ברב: גם אם הסבו ביין - לא נהיה קביעות. [וכל אחד מברך לעצמו]. (כי רק כשאוכלים פת בהסבה - נחשב קביעות).

(2) סדר ההסבה: (2 נטילות, ו1 ברכות על היין).

אורחים נכנסים ויושבים על ספסלים וקתדראות בחוץ - עד שיתכנסו כולם:

[1] הביאו להם (בספסלים וקתדראות) מים - כל אחד נוטל ידו אחת. [לקבל בה כוס היין]. (שמא יגע בידו הטמאה במשקה ותקבל טומאה. בית יוסף בדעת רש"י). / מפני כבוד הברכה. (תוס').

[2] בא להם יין (בספסלים וקתדראות) - כל אחד מברך לעצמו. [גם לשיטה שיין נהיה קביעות גם בלי הסבה - אבל כאן דעתם לעקור ולהסב במקום הסעודה, והוא רק דרך עראי].

כשנתכנסו כולם - נכנסו למקום הסעודה, ועלו להסב על המיטות:

[3] בא להם מים - כל אחד נוטל 2 ידיו. [כי הולכים לאכול פת בשתי הידים]. [נוטל עכשיו - אפילו שכבר נטל מקודם ידו אחת. (כי יש לחשוש שהסיח דעתו. / כי הנטילה הראשונה היתה רק מפני כבוד הברכה)].

[4] בא להם יין - [אחרי נטילת ידים לפת, וקודם ברכת המוציא]: אחד מברך לכולם.

[אפילו שכבר ברכו מקודם על היין - אבל נהיה שינוי מקום, כי נכנסו למקום הסעודה ועלו להסב].

[גם לשיטה שגם אם הסבו ביין - לא נהיה קביעות, וכל אחד מברך לעצמו: אבל כאן שכבר נהיה קביעות כיון שהסבו לפת, נהיה קביעות גם ליין].

(ב) המברך על היין לאחר המזון - הוא מברך על המזוגמר:

אפילו אם יש א' שעדיף ממנו. (כי הוא התחיל בברכות הנהנין שלאחר המזון).

(2) הנוטל ידיו ראשון למים אחרונים:

הוא מברך על הכוס. (כי התחיל במצוה השייכת לברכת המזון).

[רבי אמר לרב לרחוץ ידיו, ופחד שמא ראה שידיו מלוכלכות, או שמא האריך באכילה יותר מדאי. אמר לו רבי חייא: 'בן גדולים' - רבי אומר לך שתעיין בברכת המזון. כי הנוטל ידיו למים אחרונים ראשון - מברך על הכוס].

(ג) דיני ברכת הריח:

(1) כל העצים שמריחים:

ברכתם בורא עצי בשמים.

גם:

(א) סמלק.

(ב) חלפי דימא (שבולת נרד) [שדומה לעצי פשתן הקרויים עץ - ונתמנם בפשתי העץ].
(ג) נרקום (חבצלת השרון) הגדל בגינה - ברכתם בורא עצי בשמים. (מג:)

(2) מוגמר:

לרב (וי"א לזעירי) - בורא עצי בשמים. לברייתא - בורא מיני בשמים.

(3) מאימתי מברכין על המוגמר:

משיתחיל העשן לעלות. [קודם שיריח. כמו שמברכים על פת - לפני האכילה].

(4) מושק:

בורא מיני בשמים. [כי הוא עשוי מהרעי של חיה].

(5) שמן אפרסמון:

בורא שמן ערב.

[לר' יהודה שחיבב את ארץ ישראל - בורא שמן ארצנו. (כי גדל ביריחו. ועל שם הריח קרוי יריחו).
(6 כשרתא (קושט):
(א) בורא עצי בשמים.

(ג) **3 בני אדם / יחיד לאור הירח:**
לא נראה ולא מזיק.

(5) **נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש - ואל ילבין פני חבירו ברבים.** [היא מוצאתי וגו'].

(ב) שמן שנכבש בו :

לר' אדא בר אהבה - אין מברכים עליו. (כי לא רואים לעינינו את הבשמים).
לר' כהנא - בורא עצי בשמים.

(ו) **הביאו לפניו שמן והדס:**

לבית שמאי - ברכת השמן קודמת.

לבית הלל - ברכת ההדס.

רבן גמליאל הכריע כבית שמאי - כי בשמן יש גם סיכה וגם ריח, ובהדס יש רק ריח.

(ג) שמן שנטחן בו :

לר' כהנא - אין מברכים עליו.
לנהרדעי - בורא עצי בשמים.

(7) **נרקום הגדל במדבר / סיגלא:**

בורא עשבי בשמים. (מג):

(8) **אתרוג / חבוש:**

ברוך שנתן ריח טוב בפירות.

ר' יוחנן - פסק כרבן גמליאל המכריע.
ר' הונא בריה דרב איקא [בשם רבא] - עשה כבית הלל.

(יש גורסים: ולא היא, לאישתמוטי נפשיה הוא דעבד).

(ד) **הרואה אילנות מלבלבים בניסן:**

מברך: ברוך שלא חיסר בעולמו כלום, וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהם בני אדם.

(ז) **הביאו לפניו שמן ויין:**

לבית שמאי - ברכת השמן קודמת. [ואוחז השמן בתחילה בימינו].

לבית הלל - ברכת היין קודמת. [ואוחז היין בתחילה בימינו].

(ה) **5 מימרות של ר' זוטרי בר טוביה**

אמר רב:

[1] **מקור ברכת הריח - מ'כל הנשמה תהלל קה'.** [זה ריח שהנשמה נהנית ממנו, ולא הגוף].

מקנח השמן - בראש השמש.
אם השמש תלמיד חכם - בכותל.
[כי גנאי לתלמיד חכם לצאת לשוק כשהוא מבושם].

[2] **עתידיים בחורי ישראל [שלא חטאו] לתת ריח טוב כלבנון.** [יילכו יונקותיו, ויהי כזית הודו, וריח לו כלבנון].

(ח) **6/8 דברים גנאי לתלמיד חכם:**
[1] **אל יצא מבושם לשוק.** [במקום שחשודים על משכב זכור].

בגופו - מותר. [כי הזיעה מעבירה את הריח].
בשערו - מחלוקת. [אם כגופו או כבגדו].

[3] **כל אחד ואחד יפה לו הקב"ה אומנותו בפניו.** [את הכל עשה יפה בעתו].

[זה מה שאומרים האנשים: שאפילו אם יתלו לדבר אחר ענף רך של דקל על צוארו - יגלגלו באשפה].

[4] (א) **היוצא יחידי בלילה:**

שד נראה ומזיק.

[2] **אל יצא יחידי לשוק.** [מפני החשד].
כשקבע לו רבו קביעות ללמוד בלילה - מותר.
[כי יודעים שהולך לשיעורו הקבוע].

[3] **אל יצא במנעלים המטולאים.**

(א) רק טלאי על גבי טלאי - אסור.
(ב) רק בחלק שעל גבי הרגל. [ולא בסוליא].

(ב) **2 בני אדם / יחיד עם אבוקה:**

נראה ואינו מזיק.

ג) רק בדרך. [ולא בביתו].
ד) רק בימות החמה. [ולא בימות הגשמים -
שמכוסה בטיט].

4] אל יספר עם אשה בשוק.
אפילו היא אשתו / בתו / אחותו. [כי אין הכל
בקיאין בקרובותיו].

5] אל יסב בחבורה של עמי הארץ. [שמא
ימשך אחריהם].

6] אל יכנס אחרונה לבית המדרש. [כי
קוראים לו פושע. (מתעצל)].

7] י"א אף לא יפסיע פסיעה גסה. [כי נוטל
אחד מ500 ממאור עיניו של אדם].
תקנתו - שיחזירו ע"י שתיית כוס קידוש בליל
שבת.

8] י"א אל יהלך בקומה זקופה. [כי ההולך
בקומה זקופה, אפילו 4 אמות - כאילו דוחק
רגלי שכינה. 'מלא כל הארץ כבודו'].

ברכות דף מד

בדף זה יש 6 סוגיות, ו18 נושאים.

משנה ה: (מד.)

במשנה זו יש סוגיא אחת, ו6 נושאים.

(א) כשהמליח [פירות גינוסר] - העיקר,

והפת הבאה עמו טפילה:

מברך על המליח - ופוטר את הפת.

זה הכלל: כל שהוא עיקר ועמו טפילה - מברך על העיקר, ופוטר את הטפלה.

(2) לא שייך שהפת תהיה טפילה למליח -

רק בפירות גינוסר: [ארץ ים כינרת]

כי הם חשובים יותר מן הפת. (אוכלים אותם במלח - כי הם מתוקים ביותר).

(3) 4 עובדות על חשיבות פירות גינוסר:

[א] ר' יוחנן היה אוכל 1000 פירות גינוסר [ש100 פירות - היו נכנסים בסל של 3 סאים (432 ביצים)].

ואח"כ היה נשבע שלא טעם 'מזון'. [דהיינו דבר הסועד].

[כשהיו 100 אנשים הולכים אחריו - היה כל אחד לוקט 10 פירות.

כשהיו 10 אנשים - היה כל אחד לוקט 100].

[ב] ר' אבהו היה אוכלם - עד שהיה הזבוב מחליק ממצחו. [כי מתוך צהלת פניו - היה בשרו מחליק].

[ג] ר' אמי ור' אסי היו אוכלים - עד ששערם היה נושר.

[ד] ר"ש בן לקיש היה אוכלם - עד שהיתה דעתו מטורפת. והיה ר' יוחנן מודיע לבית הנשיא, ורבי יהודה הנשיא היה שולח פלוגה של אנשים אחריו להביאו לביתו.

(4) 2 עובדות בשבח ארץ ישראל - בהר

המלך:

[א] כשבא ר' דימי לבבל סיפר: עיר אחת היתה לו לינאי המלך בהר המלך, שהיו מוציאים ממנה כל שבוע 60 ריבוא ספלי טונה - למאכלם של קוצצי תאנים.

[ב] כשבא רבין סיפר: אילן אחד היה לינאי המלך בהר המלך, שהיו מורידים ממנו 40

סאה (5760 כביצים) של גוזלות, 3 פעמים בחודש.

(5) עובדא על שבח אנשי ארץ ישראל - עד

כמה החזיקו בייחוס הכהונה:

כשבא ר' יצחק סיפר: עיר אחת היתה בארץ ישראל ו'גופנית' שמה, שהיה בה 80 זוגות של אחים כהנים - הנשואים ל80 זוגות אחיות כהנות. (כל 2 אחים - נשואים ל2 אחיות).

ואילו בבבל בדקו מסורא ועד נהרדעא - ולא מצאו רק את 2 בנות ר' חסדא שהיו כהנות - הנשואות לאחים 'רמי' ו'מר עוקבאי' - בני חמא, שהם היו ישראלים.

(6) כל סעודה שאין בה מלח / שריף:

[תבשיל לח שיש בו מרק]

אינה סעודה. (המשך מהמשנה 'הביאו לפניו מליח').

משנה ו: (מד. - מה.)

במשנה זו יש 3 סוגיות, ו8 נושאים.

(א) 3 שיטות על מה מברכים ברכת

המזון:

[1] לרבן גמליאל: על 7 המינים.

[כי כתוב 'ארץ חטה ושעורה וגו', ואח"כ כתוב 'ואכלת ושבעת וברכת'.

ומה שמפסיק באמצע ב'ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם' - הוא כדי ללמד שמברכים ברכת המזון רק כשאכל אותם כדרכם (כמו לחם או תבשיל), ולא כשכסס חטה].

[2] לחכמים: רק על לחם.

[כי הפסוק 'ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם' כתובה סמוך ל'ואכלת ושבעת וברכת'. והיא הפסק אחרי הפסוק של 'ארץ חטה ושעורה'].

[3] לר' עקיבא: אפילו שלק ירק והוא מזונו

[כמו כרוב].

(כי על כל דבר של 'ואכלת ושבעת' נאמר 'וברכת'. רע"ב).

(ב) ברכה אחרונה על 7 המינים:

[1] לרבן גמליאל - ברכת המזון.

[2] לחכמים - ברכה אחת מעין שלש.

(2) נוסח הברכה - של מעין 3:

על פרי העץ:

- [1] על העץ ועל פרי העץ, ועל תנובת השדה.
- [2] ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחלת לאבותינו, לאכול מפריה ולשבוע מטובה.
- [3] רחם ה' אלקינו על ישראל עמך, ועל ירושלים עירך, ועל מקדשך, ועל מזבחתך, ותבנה ירושלים עיר קדשך במהרה בימינו, והעלנו לתוכה, ושמחנו בה.
- [4] כי אתה טוב ומטיב לכל. (כנגד ברכת הטוב והמטיב. אבל נקראת מעין 3 - כי רק הם מן התורה. ריטב"א).

על 5 מיני דגן:

על המחיה ועל הכלכלה, ועל תנובת השדה וכו'. וחיותם על הארץ ועל המחיה.

3 נוסח החתימה - בפרי העץ:

ר' עמרם אמר:

בבבל - על הארץ ועל פירותיה. (כדי להסביר שהכוונה על פירות ארץ ישראל, ולא על פירות חוץ לארץ שאכלו). [וזה מאמר ר' חסדא - שגר בבבל].
בארץ ישראל - על הארץ ועל הפירות. (כי השבח הולך ממילא על פירות ארץ ישראל שאכלו). [וזה מאמר ר' יוחנן - שגר בארץ ישראל].

ר' נחמן בר יצחק הקשה:

וכי בני ארץ ישראל אוכלים פירות הארץ - ובני בבל צריכים להודות על כך? [הרי בני בבל צריכים להודות על הפירות שהם אוכלים, והם פירות חוץ לארץ].

לכן היפך ר' נחמן בר יצחק את הגירסא:

בבבל - על הארץ ועל הפירות. [וזה מאמר ר' חסדא - שגר בבבל].
בארץ ישראל - על הארץ ועל פירותיה. [וזה מאמר ר' יוחנן - שגר בארץ ישראל].

4 נוסח החתימה במוסף ראש חודש:

מקדש ישראל וראשי חדשים.

[מביאים מכך ראיה שאפשר לחתום 'על הארץ ועל הפירות', אפילו שנראה כדברים, אם מפרשים זאת לשבח אחד. כמו שהגמ' מסבירה בדף מט. :
[1] 'מקדש ישראל' שהם מקדשים 'ראשי חדשים'.
[2] 'על הארץ' המוציאה 'פירות'.

ג) השזתה מים לצמאו - מברך: [לפני השתייה]

לחכמים - שהכל נהיה בדברו.

לר' טרפון - בורא נפשות רבות וחסרונן.

2) 'לצמאו' - בא למעט:

הנחנק על ידי חתיכת בשר, ושזתה מים כדי לסלק את הבשר. [שכיון שאינו נהנה משתיית המים - אינו מברך עליהם]. (מה).

3) הלכה:

כמנהג העולם:

שהכל - לפני השתייה.

בורא נפשות - אחריה. (מה).

גמרא: (מד):

א) 3 שיטות על מה מברכים בסוף -

בורא נפשות:

[1] לר' יצחק בר אבדימי בשם רב (וכן עשה מר זוטרא): **רק על ביצים ובשר.** [כל מיני בשר].

[2] לר' יצחק (וכן עשה ר' שימי בר אשי): **גם על ירקות.**

[3] לרב פפא: **גם על מים.**

(וכן עשה רב אשי כשזכר).

2) 4 פירושים במשנה - יש שטעון ברכה

לפניו - ואינו טעון ברכה לאחריו:

[1] לר' יצחק בר אבדימי בשם רב: ירקות.

[2] לר' יצחק: מים.

[3] לר' פפא: מצוות. [שלא מברכים כשמסלקים תפילין / ציצית / שופר / לולב].

[4] לבני ארץ ישראל: [שבירכו אחרי שסילקו התפילין 'לשמור חוקיו']: ריח.

3) מאמרים בשבח אכילת ביצה:

השיטה שמברכים רק על ביצה ובשר)

[1] ביצה **מגולגלת** (צלוייה צליה קלה, עד שהיא לחה ורכה): **טובה לגוף 66 קייסים** (מדות המחזיקות לוג) של סולת. (36 ביצים).

[2] ביצה **צלוייה קשה**: **טובה לגוף 4**

קייסים של סולת. (24 ביצים).

3] ביצה מבושלת: טובה לגוף יותר מכל המאכלים בשיעור כביצה - חוץ מבשר.

ב) 10 סוגי מאכלים - והשפעתם על

האדם: (המשך ממה שהסבירו את ר' עקיבא: שהאוכל ירק' והוא מזונו מברך ברכת המזון - הכוונה ל'כרובי שמזין).

1] **טחול: יפה לשיניים - וקשה לבני מעים.**
[תקנתו: שילעסנו ויזרקנו].

2] **כרישין (כרתני): קשים למעים - ויפים לשיניים.**

[תקנתו: שישלקנו בקדירה הרבה שלא יצטרך לכוססו בשיניו - ויבלענו].

3] **כל ירק חי - מוריק (נוטל תואר הפנים).**
רק בסעודה ראשונה שלאחר הקזת דם.

יש 3 שיטות על אכילתו - קודם שעה רביעית שביום:

א] אסור לדבר עם האוכל ירק חי קודם שעה רביעית [שהוא לפני זמן אכילת כל אדם]:

כי ריח פיו של האוכל - קשה לאדם שלא אכל. (ר' יצחק).

ב] אסור לאדם שיאכל ירק חי - קודם שעה רביעית: [מזיק רק לאדם האוכל - ולא למדברים עמו]. (ר' יצחק, וכן נהג מר זוטרא).

ג] אמימר ורב אשי אכלו ירק חי - קודם שעה רביעית.

4] **כל קטן** (דבר שאוכלים אותו לפני שגדל כל צרכו) - **מקטין** (מעכב את הגדילה).
[אפילו גדי שמן וטוב - הנמכר בזוז].
אם הגיע לרבע גדילתו (כ'טלה' שגדל עד רבע מ'איל' / 'גדי עיזים שגדל עד רבע מ'שעיר גדול') - אין בזה נזק.

5] **כל נפש** (דבר שהיה בו נפש הנאכל שלם, כדגים קטנים שגדלו כל צרכו) - **משיב את הנפש.**

[אפילו דגים קטנים מאד, המצוין בין הקנים באגם. שאין דרכם לגדל יותר].
(אבל דג קטן ממין גדול - שלא גדל רבע - מקטין).

6] **כל קרוב לנפש** (האוכל מבהמה במקום חיות שלה) - **משיב את הנפש.**
הוא צואר. [מקום בית השחיטה - וסמוך ללב ולמעים].

[רבא אמר למשמשו, שיטרח ויביא לו בשר מהנתח שקרוב אל המקום שברכו עליו על השחיטה. דהיינו צואר].

7] **קרוב - טוב: א) למזון. ב) לרפואה.**

8] **תרדין (סלק) - טוב לרפואה.**

6 דברים מרפאים את החולה מחליו - ורפואתם רפואה:

א) כרוב.

ב) תרדין.

ג) מי סיסין (תבשיל של סוג נענה) יבש.

ד) קיבה.

ה) הרת (שהולד נוצר בו).

ו) יותרת (קרום המכסה את) הכבד.

9] **אוי לו לכרס - שהלפת עוברת בו.**

אבל אפשר להתיש את כוחה ב3 דרכים:

א) כשמבשלה עם בשר שמן. (רב, אביי)

ב) כששותה אחריה יין. (ר' יוחנן, רבא).

ג) כשמבשלה בהרבה עצים. (שמואל).

[ר' פפא - היה מוכר שכר, ושתה שכר במקום יין. אחרי בישול הלפת - הוסיפה אשת ר' פפא 80 בקעיות גדולות של עצים תחת הקדירה].

[כשמחלישים את כח הלפת - הוא בריא. כמו שרבא אמר למשמשו, כשאתה רואה לפת בשוק - אל תשאלני מה תאכל היום עם הלחם, כי עליך להבין מעצמך שרצוני בלפת].

10] **דג קטן מלוח - ממתית ביום 7 / 17 / 27 למליחתו. וי"א ביום 23.**

ורק אם יש בו את 2 התנאים:

א) לא נצלה כל צרכו.

ב) לא שתה אחריו שכר.